

Nederlands contactorgaan van de Duitse motiefgroep Ornithologie met een bijdrage uit België. Contactpersonen: Gerard Kolman en Peter van Nies. Eerstgenoemde int de contributie van de Ned. (en ev. Belgische leden) en redigeert dit orgaan.
Tel. 0486-473868. E-mail: gajkolman@home.nl. Website van de MGO (Peter van Nies) www.MG-O.de

Contactbrief 76 (augustus 2011) (22 oktober onze volgende contactdag in De Meern)

In memoriam Daan Koelewijn

Het zal weinigen ontgaan zijn dat op 14 juli jl. op 78 jarige leeftijd Daan Koelewijn overleden is. Na zijn pensionering is Daan in de filatelie gedoken. Hij begon met het verzamelen en maken van een exponaat over duiven en hij werd ook meteen lid van onze motiefgroep. Hij heeft een aantal jaren de contactbrief volgeschreven en dat deed hij op zijn eigen manier en leuk! De filatelie is zijn lust en zijn leven geworden; hij dook er steeds meer in en werd jurylid en gaf cursussen BBF (begeleiding bij Filatelie) die nog steeds gegeven worden. Nu door Sjoerd Bangma. Daardoor had hij geen tijd meer voor de contactbrief en heb ik het indertijd overgenomen. Daan was en bleef een onderwijsman ook in de filatelie. Hij wist altijd of het nu voor de jeugd of voor volwassenen was iedereen te boeien met zijn innemende, geestige manier van lesgeven. Hij had wel twintig (kleine en grote) exponaten en hij had een geweldige verzameling filatelistisch materiaal en een dito kennis van zaken. Jammer dat we zo'n groot man moeten missen bij onze motiefgroep. Hij was weinig op de clubdagen de laatste jaren vanwege zijn drukke werkzaamheden als

jurylid (bijna elk weekend) en ook vanwege zijn ziekte. Al in de eerste jaren na zijn pensionering openbaarde zich de ziekte en hij heeft jaren gevochten tegen kanker. Twee jaar geleden heeft hij alle filatelistische activiteiten moeten stopzetten. Ook ons lidmaatschap. Hij (voor)zag wellicht dat het einde naderde. Wij wensen zijn vrouw en dochter veel sterkte in deze moeilijke tijd. gk

Advertentie

Beste Gerard,

Het is lang geleden dat wij elkaar zagen en spraken. Hoop dat alles goed gaat met jou en familie. Ik zag op de site dat de vereniging nog springlevend is; een goede zaak!

Ik ben vooral bezig met mijn etiketten met vogels, net als postzegels, een 'never ending story'. Maar het houdt ons van de straat.

Ik ben een en ander aan het opruimen en ik kwam o.a. een oude stempelcatalogus tegen, 3 ordners vol. De laatste aanvullingen zijn natuurlijk van lang geleden. De ordners heb ik inmiddels voor iets anders gebruikt. Weet jij of er iemand belangstelling heeft voor dit deel van de catalogus? Zo ja, dan verneem ik dat graag, scheelt iemand weer een heleboel kopieeren.

Groet,
Mike

Mike Hirschler
Deventer
06-53617871
m.hirschler@hotmail.com

Gerard Kolman: heeft iemand belangstelling heeft voor de stempelcatalogus? Neem rechtstreeks contactop met Mike. groeten Gerard.

Rondzendingen

Gisteren heb ik weer een boek rond laten gaan voor de leden van onze motiefgroep. Veelal postfris materiaal dat je thuis op je gemak kunt bekijken en kopen. Hele redelijke prijzen vergeleken bij de handelaren en een groot voordeel: je hoeft niet voor elk kavelkje (via Ebay of Delcampe) gekocht geen porto te betalen. Wel word je geacht de zending aangetekend naar de volgende te sturen. Wil een ieder die meedoet wel per omgaande zijn uitgenomen bedrag aan Gijs overmaken. De boeken lopen enkele maanden en het is soms heel moeilijk na te gaan wat je eruit gehaald hebt en het is heel ondankbaar voor Gijs om achteraf te bellen of je wilt betalen!!!! gk

De Gierzwaluw (*Apus apus*)

Ik weet niet of u ze al gemist heeft, maar de Gierzwaluwen zijn weer terug naar hun winterkwartieren, een enkele uitzondering daargelaten. Daarmee hebben we iets meer dan drie maanden van ze kunnen genieten. Eind april, begin mei komen deze vogels met hun sikkelvormige silhouet (Afb. 1) in ons land aan. Sommige waarnemers beweren dat ze altijd op dezelfde dag aankomen; anderen daarentegen zijn van mening dat ze de laatste jaren eerder zijn verschenen. Voor mijzelf houd ik het altijd op Koninginnedag, maar dat kan inderdaad een paar dagen eerder of later zijn. Eind juli begin augustus vertrekken de eerste alweer naar Afrika waar ze ten Zuiden van de evenaar tot in Zuid-Afrika (Afb. 2) de rest van het jaar doorbrengen. Ze zijn dan alles bij elkaar zo ongeveer drie maanden hier geweest. Om die reden worden ze ook wel de 100-dagen vogel genoemd. De vogels die hier het eerst aankomen, schijnen ook weer als eerste te vertrekken en uiterlijk begin september zijn ze allemaal weg.

Afb. 1

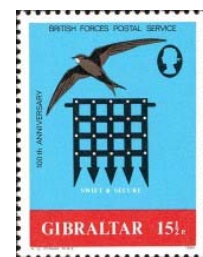

Afb. 2

Afb. 3

Echte stadsvogels zijn het; ze hebben namelijk de huizen nodig om te nestelen! Oorspronkelijk nestelden ze in rotsspleten en -holen, maar met hun komst naar onze contreien zijn die vervangen door holtes onder dakpannen, muurspleten en dergelijke. De laatste jaren ziet men ook steeds vaker speciaal gefabriceerde en in muren aangebrachte Ze hebben een vlucht waarbij

Afb. 4

dakpannen neststenen. zeer snelle snelheden tot 120 km per uur bereikt kunnen

worden. Deze wordt afgewisseld achtereenvolgens in voorjaar en (Afb. 3). Tijdens deze vluchten geluid waaraan ze hun De Engelse benaming "Swift" hun snelle vlucht, terwijl hun gerelateerd is aan hun

Afb. 5

met glij- of zweefvluchten. De nazomer zijn spectaculair om te zien maken ze ook het specifieke "gierende" Nederlandse naam te danken hebben. (Afb. 4) is dan weer een verwijzing naar Duitse naam "Mauersegler" (Afb. 5) nestelplaatsen.

Afb. 7

Gierzwaluwen heten weliswaar zwaluw, maar ze vormen een aparte orde en zijn dus geen naaste familie van de sikkelvormige vleugels snelheden die ze kunnen vallen ze echt op tijdens Hun snavel lijkt klein, hem opensperren wordt enorme muil zichtbaar.

ook wel nodig omdat ze hun voedsel in de moeten kunnen vangen. Ze lijken volledig kleur te zijn, maar in werkelijkheid zijn ze keel (Afb. 6). Hun pootjes zijn erg kort en ze niet in staat zijn om van de grond op te vliegen. Vindt men dus een Gierzwaluw op de grond, dan kan men deze het beste oprapen en in de lucht gooien, meestal zal hij/zij dan wel wegvliegen. Zijn wetenschappelijk naam *Apus apus* betekent zoveel als "poten ontberend". Dit klopt echter niet helemaal want ze hebben kleine bevederde pootjes met 4 naar voren gerichte tenen met scherpe nagels waarmee ze zich kunnen vastgrijpen aan muren en dakranden (Afb. 7). Als ze wegvliegen laten ze zich eerst vallen, om daarna de vleugels uit te slaan. Ze brengen vrijwel hun hele leven door in de lucht waar ze eten, drinken en slapen; ze paren zelfs in de lucht (Afb. 8)!

Afb. 6

Afb. 8

zwart van meer bruinzwart met een witachtige kin en hun vleugels zijn uitzonderlijk lang waardoor

Als ze terugkeren uit hun winterkwartieren zoeken ze gelijk weer hun oude nestplaats op, meestal in kolonieverband. Het komt wel eens voor dat hun nest al door Huismussen of Spreeuwen is ingenomen, maar die worden er dan zonder pardon uitgegooid! Met wat grassprietjes, veertjes en haren die in de vlucht verzameld worden, wordt het voorzover nodig opgeknapt. Met speeksel wordt het geheel aaneen gekleefd

Afb. 9

en bij elkaar gehouden. Het legsel bestaat gewoonlijk uit 2 tot 3 witte eieren. Deze worden door beide partners in 18-20 dagen uitgebroed, maar als het erg slecht weer is, kan dat wel uitlopen tot 25 dagen. De ouders voeren de jongen allerlei insecten die ze al vliegend hebben gevangen (Afb. 9). Dat kunnen er tot wel 1500 (!) per keer zijn. Deze worden in de keelzak tot een hazelnootgrote bol gevormd die vervolgens bij de jongen diep in de keel worden gestopt. Bij slecht weer, als er weinig insecten zijn, kunnen ze gemakkelijk honderden kilometers van huis af gaan om insecten te vangen! De gierzwaluwen die u toevallig in Parijs of Londen (Afb. 10) ziet vliegen, zouden dus hun nest bij u in de straat kunnen hebben. De jongen overbruggen dergelijke periodes door in een te raken: lichaamstemperatuur en hartslag gaan omlaag en ze dood. Zodra ze weer voedsel krijgen, zijn ze binnen de kortste oude. Na 5 tot 8 weken, afhankelijk van het weer, zijn de jongen genoeg om uit te vliegen; ze keren dan niet meer naar het nest de eerste jaren zullen ze zonder onderbreking blijven vliegen want, gezegd, slapen doen ze in de lucht! 's Avonds stijgen ze dan in (Afb. 11) op tot een hoogte van drie tot vijf kilometer waar ze zich op thermiek laten meevoeren in een soort halfslaap, vervolgens cirkelen ze weer langzaam naar beneden.

Afb. 10

soort coma
lijken wel
keren de
groot
terug. En
zoals al
groepen

Afb. 11

Volgens Vogelbescherming Nederland broeden er in ons land tussen de 30.000 en 60.000 paren. Ze kunnen echter niet precies aangeven of de soort nou vooruit of achteruit gaat. Door de moderne bouwmethoden is het wel duidelijk dat het aantal geschikte nestelplaatsen onder druk staat. Aanbieden van kunstmatige nestgelegenheden is dus zéker zinvol. Dat is trouwens ook in ons eigen belang want waar vind je zo'n goede

insectenverdelgers?

Peter van Nies

Contactdag 22 oktober as.

Hans van der Sanden is momenteel op vakantie en dus volgt de agenda voor deze dag later in een aparte mail.

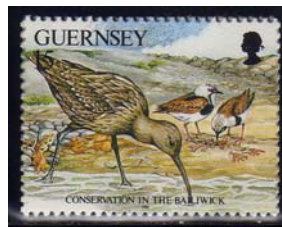
Wulpen met hun opvallende fluitroepen

Wulpen, behoren tot het geslacht Numenius, het zijn opvallende steltlopers. Er broeden 5 soorten in het noorden van de Oude Wereld en 3 soorten in het noorden van Noord-Amerika. De vogels zijn grijsachtig, isabelkleurig bruin met donkere vlekken en sommige soorten, de Wulp en de Regenwulp, hebben een witte of lichte stuit. Wulpen hebben een krachtige meeuwachtige vleugelslag. In een groep vliegen ze vaak hoog in linie of in een V-formatie. Vrouwtjes zijn wat groter dan de mannetjes. Alle soorten hebben lange poten, groengrijs van kleur, en een lange naar beneden gebogen snavel.

De vrouwtjes leggen meestal vier eieren in een nest op de grond.

Pas uitgekomen jongen missen de kenmerkende naar beneden gebogen snavel, ze hebben een recht snaveltje.

In het najaar is de snavel bij de Wulp, *Numenius arquata* jonge vogels al wel gebogen, maar duidelijk korter dan bij de oude vogels. Wulpen eten voornamelijk wormen en geleedpotigen op de graslanden en de heidevelden, maar ook bessen van o.a. Kraaiheide staan op het menu.

Buiten de broedtijd als ze verblijven in de getijdengebieden eten ze voornamelijk krabben, wadpieren, zeeduizendpoot, zandzager, zager en schaaldieren. Wulpen kunnen hun lange gekromde snavel diep in de modder steken om voedsel te bemachtigen. Steltlopers met kortere snavels zijn daarom in de getijdengebieden geen voedsel-concurrenten voor de wulpen.

1. De Wulp

De Wulp, *Numenius arquata*, is de grootste (53-58 cm.) en een van de meest algemeen voorkomende waadvogels in ons land. Arquata betekent gewelfd of boogvormig gekromd. De

Wulp is zelfs de grootste Europese steltloper. De Wulp broedt in open en overwegend vochtige gebieden van de Britse Eilanden tot diep in Azië.

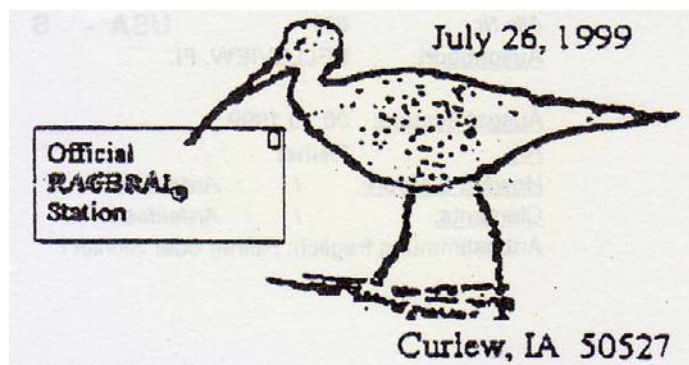

De voornaamste overwinteringsgebieden zijn de kusten van West-Europa, de Middellandse Zee en West-Afrika. Een niet gering aantal overwintert in het binnenland. Op basis van kleine verschillen in verenkleed en maten wordt de Wulp in twee ondersoorten verdeeld. Bij ons in het westen is de *Numenius arquata arquata* broedvogel en in het oosten de *Numenius arquata orientalis*.

2. De Amerikaanse Wulp

De Amerikaanse Wulp, *Numenius americanus* is ongeveer 58 cm. De vogels broeden op de Noord Amerikaanse prairies en overwinteren aan de kust van de Golf van Mexico tot in Guatemala. Hiervan zijn twee ondersoorten bekend. De *Numenius americanus parvus* en de *Numenius americanus americanus*.

De Amerikaanse Wulp, *Numenius americanus*

3. De Regenwulp

De Regenwulp, *Numenius phaeopus* is in ons land een doortrekker in een vrij groot aantal. *Phaeopus* betekent met donkere poten. Ze zijn als ze overvliegen goed te herkennen aan hun roep 'bi-bi-bi-bi-bi'. Ze zijn met 45 cm. duidelijk kleiner dan de Wulp. In het veld zijn ze te herkennen aan een lichte en twee donkere strepen op de kop. De soort broedt in het hoge noorden van Europa, Azië en Noord-Amerika. Hiervan zijn drie ondersoorten te onderscheiden:

Europese Regenwulp,
Numenius phaeopus
phaeopus

Aziatische Regenwulp,
Numenius phaeopus
variegatus

Amerikaanse Regenwulp,
Numenius phaeopus
hudsonicus

4. Kleine Regenwulp, *Numenius minutus*

De kleinste wulp is de Kleine Regenwulp, *Numenius minutus* met een lengte van 30 cm. Het broedgebied van deze soort is Centraal- en Noordoost- Siberië. Het overwinteringsgebied is Noord Australië.

5. De Dunbekwulp

De Dunbekwulp, *Numenius tenuirostris*, was een hele slanke 36 cm.- 41 cm. grote wulp. Met een hele dunne snavel. *Tenuirostris* betekent dunsnavelig. De soort is bijna wel zeker uitgestorven. Ze broedden waarschijnlijk in West-Siberië (Rusland en Kazachstan) op Kirgizezen- en Barabasteppen. In dit uitgestrekt gebied wordt niet veel aan vogelonderzoek gedaan, dus blijf er enige hoop dat er nog enkele Dunbekwulpen bestaan. De vogels trokken vanuit

het oosten richting zuidwest naar Oekraïne, Hongarije, Bulgarije, Griekenland en of Turkije en staken dan de Middellandse Zee over naar Italië om verder te vliegen naar Tunesië, Algerije, Marokko en Mauretanië. Ze overwinterden in Irak, Iran, Oman, Algerije, Tunesië en Egypte. Het is/was de zeldzaamste vogel van Azië en Europa, het West Palearctisch gebied. De laatste waarneming van een Dunbekwulp, die kon worden bevestigd, is van 1999. Er is ook nog een waarneming van 26 oktober 2003 van twee Dunbekwulpen bij Salamanca in Spanje. Maar deze waarneming kon niet worden bevestigd. Van Nederland zijn tussen 1856 en 1947 acht waarnemingen bekend. Het betreft hier geschoten vogels. De belangrijkste redenen van het uitsterven van de soort zijn de verandering in het bodemgebruik in de broed- en overwinteringsgebieden en de massale jacht op de Dunbekwulp rond de Middellandse Zee.

6. Madagascarwulp, *Numenius madagascariensis*

De grootste wulp is de Siberische of Madagascarwulp, *Numenius madagascariensis* met een lengte van 64 cm. Deze broedt in Oost-Siberië en overwintert van Zuid-Malakka tot in Australië. Het woord madagascariensis in de naam geeft niet aan waar de vogel voorkomt. Het is een gevolg van de verwarring die ontstond toen de eerste verzamelde exemplaren van de straat van Makasar bij Celebes naar Europa werden gestuurd. Deze soort heeft geen witte stuit.

7. Tahitiaanse Wulp, *Numenius tahitiensis*

De Tahitiaanse Wulp, *Numenius tahitiensis* heeft een lengte van 45 cm. In 1769 werd de soort voor het eerst geschoten en verzameld op Tahiti. Van deze soort vond de Amerikaanse ornitholoog A.A. Allen echter pas in 1948 voor het eerst een nest in Alaska en daarmee het broedgebied van deze soort. De Tahitiaanse Wulp trekt van Alaska over de Stille Oceaan naar de Hawaii Eilanden en vandaar verder over zee naar de Zuidzee Eilanden: een afstand van 8800 km. Een bijzondere prestatie, omdat de vogel in geval van nood niet op het water kan landen. Hoe deze vogels zich kunnen oriënteren is nog altijd een raadsel.

8. Eskimowulp, *Numenius borealis*

36 cm. was de Eskimowulp, *Numenius borealis*. Deze leek op de Regenwulp en was vroeger zeer talrijk in de Verenigde Staten. Door de massale jacht op de Eskimowulp is deze soort waarschijnlijk uitgestorven. Sinds 1955 zijn zesmaal Eskimowulpen gezien, aan de kust van Texas en driemaal aan de Atlantische kust. De laatste maal dat de Eskimowulp met zekerheid is vastgesteld was in 1963 op Barbados.

U hebt het goed gezien: twee van de acht soorten van de Wulp zijn zo goed als zeker uitgestorven. En wel door de massale jacht op de Eskimowulp en de Dunbekwulp en maar ook door veranderingen in het biotoop van de Dunbekwulp.

Hans van der Sanden

ORNIJAPONICA

Deze aflevering staat – zoals de titel al laat vermoeden – volledig in het teken van Japan. Dat heeft er alles mee te maken dat ik net terug ben van een ongelooflijke vakantie in Japan:

- voor de eerste keer in groep op reis (meestal leerkrachten, zowel uit Nederlands als uit Vlaanderen)
- voor de eerste keer zo lang op reis – meer dan 5 weken of 10% van een jaar.

Er stond vooral cultuur op het programma, maar je kon geen tempel bezoeken of daar was ook wel een mooie tuin met prachtige natuur aan verbonden. En niet te vergeten de vogels die overal als symbool gebruikt worden, kraanvogels en uilen om er maar twee te noemen.

“Uguisu” of Japanse Struikzanger

De vogel die we in Japan het meest gehoord en het minst gezien hebben, zowel in de bergen als in allerlei tuinen, is de **Japanse struikzanger** (*Cettia diphone*). Zijn geluid is onmiskenbaar, een heel helder gefluit dat gemakkelijk kan nagefloten worden. Ik kon dan ook niet aan de verleiding weerstaan om zelf eens een “uguisu”-tje te doen in de hoop hem zo te lokken en een glimp van dit onopvallend grijsbruine vogeltje op te vangen. Hij reageerde dan wel door nog heftiger te fluiten, maar bleef zich verstoppen tussen de struiken of in het bladerdak van een boom.

Het gefluit van de uguisu maakt de Japanners al bijna even wild als de eerste kersenbloesems – beide staan symbool voor het begin van de lente. Daarom staan er zoveel filmpjes van deze zang op youtube (gewoon op www.youtube.com “uguisu” intikken en je kan de heldere fluittonen zelf beluisteren via één van de vele filmpjes). Als “lente-aankondigende-vogel” wordt hij vaak vernoemd in haiku’s of andere Japanse gedichten.

Zijn geluid wordt ook gebruikt in de Japanse architectuur. Een *uguisu-bari* (“bari” = vloer) of nachtegaalvloer werd vroeger geplaatst in kastelen en tempels. Deze vloeren maken een piepend geluid zodat indringers al snel betrapt werden – hoe je ook probeert, het is onmogelijk om op de vloer te stappen zonder geluid te maken.

Enkele van de bekendste van deze vloeren hebben we zelf mogen ondervinden: in het Nijojo (of het vroegere keizerlijke paleis in Kyoto) en in het kasteel van Himeji. Ook dit geluid kan je beluisteren via de vele filmpjes op youtube (via zoeken naar “*uguisu-bari*” of “*nightingale floor*”). In “You only live twice”, één van de James Bond novels van Ian Fleming, wordt deze vloer ook beschreven. Hij komt ook voor in films (o.a. in *Ninja Assassin* van 2009 waar de hoofdrolspeler erop getraind wordt om deze vloer te betreden zonder geluid te maken).

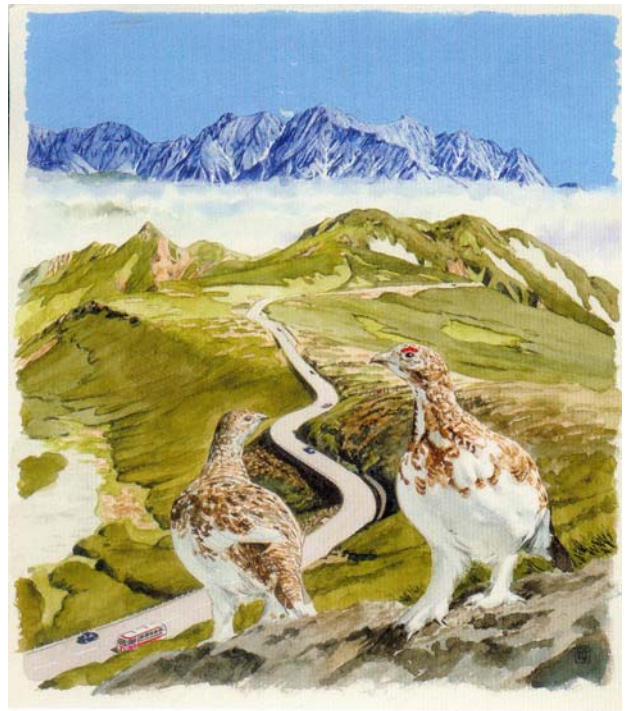

Vrouwen worden ook wel eens naar deze vogel genoemd en ook dat heeft met zijn geluid te maken. Een uguisu-jo (“jo” = vrouw) kan een vrouwelijke omroepster zijn bij honkbalwedstrijden, maar ook op een vrouw die op straat mededelingen doet in de aanloop naar de verkiezingen. Ook vrouwen die producten promoten aan de ingang van een winkel worden omwille van hun zangerige stemmen zo genoemd. Vrouwen in hotels, op treinen, enz. worden erop getraind om met een hoog stemmetje te spreken.

Eiri hagaki

Wie heeft er in zijn thematische verzameling niet een of ander Japans postwaardestuk zitten. Er zijn niet alleen de echocards met reclame (vergelijkbaar met de Belgische Publibel-kaarten), maar heel wat postkantoren hebben een reeks van toeristische postwaardestukken uitgegeven (vergelijkbaar met de Franse PAPs). Het was dan ook een uitdaging om in elk stadje of dorp dat we bezochten een postkantoor binnen te stappen en te vragen naar “eiri hagaki” – zo heten die dingen in het Japans en in de meeste postkantoren is dat de enige taal die ze daar verstaan.

Jammer genoeg waren er vele bedienden in de postkantoren die “eiri hagaki” (of postkaarten met ingedrukte postzegels) zelfs niet meer kenden – de meeste postkantoren hebben die toeristische kaarten niet meer in hun assortiment, want ook daar heeft de elektronische post toegeslagen en worden er minder kaarten met de post verstuurd. Toch heb ik in een 3-tal kantoren nog een reeks kunnen vinden. Eén van de reeksen komt uit de stad Takayama in een keteldal aan de Japanse Alpen. In die reeks zat er zelfs een afbeelding met het Alpensneeuwhoen en de bergen in de achtergrond. De “raicho” uit de familie van de Ruigpoothoenders wordt in het Japans omwille van zijn geluid ook wel “dondervogel” genoemd.

「雷鳥」玉賢三画

PHILANIPPON 2011

Een belangrijke reden waarom ik dit jaar Japan als vakantiebestemming gekozen heb was de internationale FIP-tentoonstelling die daar dit jaar plaatsvond. Niet zoals in 2001 in de hoofdstad Tokio, maar nu in de tweede stad van Japan, Yokohama (die eigenlijk bijna grenst aan Tokyo en één groot verstedelijkt gebied vormt). Samen met enkele andere steden vormt dit Groot-Tokio, met meer dan 35 miljoen inwoners de grootste metropool van de wereld.

Enkele belangrijke Europese landen zoals Duitsland, Oostenrijk, Italië en Portugal hadden wegens de aardbeving en de daaropvolgende tsunami en kernramp hun verzamelingen teruggetrokken uit Japan, maar de meeste landen waren toch aanwezig. De afwezigen hadden ongelijk, want de Japanners hadden echt hun best gedaan om er groot filatelistisch feest van te maken. Ook geen Belgische of Nederlandse verzamelingen, wel prominent aanwezig de postzegeldrukkerij van Enschede. Bij de jeugd waren heel wat vogelverzamelingen, bij de volwassenen alleen de met goud bekroonde vogelverzameling van Doug South (Nieuw-Zeeland). Heel wat landen hebben een speciale uitgifte gewijd aan Philanippon 2011 – één daarvan met een ronde postzegel van de bekende kiwi van Nieuw-Zeeland en op de achtergrond de beroemde Fuji-berg.

(wordt vervolgd)

kobra (Koenraad Bracke)